

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

УКРАЇНСЬКА МОВА і ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

для закладів загальної середньої освіти

з польською мовою навчання

3-4 класи

Пояснювальна записка

Мовно-літературна галузь «Українська мова і літературне читання» для учнів 3-4 класів у закладах загальної середньої освіти з польською мовою навчання реалізується як інтегрований курс або окремі предмети «Українська мова» і «Літературне читання», і є дієвим засобом залучення дітей до національної культури українців.

Курс розроблений з урахуванням специфіки польсько-українського білінгвізму, явищ інтерференції (яка виникає через близькосторідненість мов та негативно впливає на вимову, засвоєння слів, вільне оперування ними, правильність читання тощо) та транспозиції (використання засвоєних знань, сформованих умінь, компетентностей під час уроків польської мови та літературного читання, близькості лексичного значення співзвучних слів, змісту деяких текстів та ін.).

Метою навчання є формування в учнів позитивної мотивації до вивчення української мови, комунікативної, читацької і соціокультурної компетентностей учнів, ураховуючи можливості й інтереси молодших школярів.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- забезпечення позитивної мотивації до засвоєння української мови, умінь та навичок вільного володіння мовою у навчанні, особистому житті;
- формування умінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіюванням, говоріння, читання і письма;
- збагачення словникового запасу;
- пропедевтика знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні й достатні для формування мовленнєвих умінь і навичок;
- засвоєння української графіки й орфографії і формування фонетико-графічних та правописних умінь і навичок;
- ознайомлення з високохудожніми текстами української літератури та зразками народної творчості, розвиток умінь роботи з дитячою книжкою та медіаресурсами;
- залучення до національної культури українського народу;
- забезпечення інтелектуального, морального та естетичного розвитку школярів.

Курс мовно-літературної освіти для навчання української (державної) мови у закладах загальної середньої освіти з польською мовою будується за

такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно та письмово», «Розвиваємо читацькі уміння», «Працюємо з текстами», «Досліджуємо мовні явища», «Досліджуємо світ дитячої книги та медіа», «Досліджуємо рідний край».

Зазначені лінії є взаємозалежними, взаємопов'язаними й спрямованими на формування ключових і предметних компетентностей, визначених у Державному стандарті початкової освіти.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно та письмово»** передбачає формування умінь слухати-розуміти співрозмовника та тексти, прочитані чи розказані українською мовою; збагачення українського словникового запасу, оволодіння орфоепічними та граматичними навичками і уміннями, а також уміннями запитувати й відповідати, вести діалог та монолог; відрекомендувати себе і своїх друзів згідно етикетних норм української мови, розповідати про свою родину, школу, друзів, учителів, працювати в парах і більших групах, встановлювати соціальні контакти з однолітками й дорослими у школі й поза нею, писати оголошення, привітання, лист, SMS-повідомлення; правильно писати українською мовою, співвідносячи звук і букву (списувати й писати самостійно та під диктування), і вмінь писати навчальні перекази, складати й записувати тексти різних типів (розповіді, описи, міркування); удосконалювати швидкість письма, графічну й орфографічну грамотність; правильно оформляти записи в зошиті тощо.

Орієнтовні сфери мовленнєвої діяльності:

- особистісна (Я, мої друзі. Знайомство. Дружба. Родина);
- навчальна (Класний колектив. Урок. Перерва (ігри, розваги).

Бібліотека);

• соціально-побутова (Дім (квартира). Магазини. Грошова одиниця. Їдальня (шкільна). Кав'ярня. Народні звичаї, свята, обряди);

- природа (Пори року. Погода. Доба. Рослинний і тваринний світ);
- техніка (Транспорт. Зв'язок. Побутова техніка)
- професійна (Професії батьків та знайомих);
- публічна (Рідний край. Місто. Село. Україна. Державні символи).

Учні вчаться складати й записувати невеликі тексти за малюнками, опорними словами, планом, даним початком; упорядковувати деформовані тексти; усно переказувати й колективно записувати переказ. Така робота проводиться під керівництвом і за допомогою вчителя, оскільки в учнів ще недостатній словниковий запас і граматичні вміння і навички.

Змістова лінія **«Розвиваємо читацькі уміння»** націлена на удосконалення вмінь читати українською мовою вголос і мовчки та розуміти прочитане. Для читання вголос характерні спосіб, швидкість (темп), правильність, виразність. Важливо сформувати у школярів вміння читати цілими словами і групами слів. Темп значною мірою залежить від індивідуальних особливостей школяра, таких як: швидкість реакції, темперамент, артикуляція тощо. Водночас темп читання певною мірою обмежується необхідністю дотримуватися правильності та виразності читання, а також розуміти прочитане. У школах з польською мовою навчання

швидкість читання українською мовою дещо уповільнюється, оскільки на період навчання грамоти української мови учень уже має певні вміння й навички читати польською мовою, саме вони і справляють не лише позитивний, а й негативний вплив на засвоєння її. Пришвидшувати темп читання українською мовою у 3-4 класах зазначених не рекомендується, хоча вправи на швидку вимову слів, розпізнавання їх і зчитування, вимовляння скоромовок за вчителем, читання із наростанням темпу все-таки є доцільними.

Правильне читання потребує дотримання школярами чіткої артикуляції голосних і приголосних звуків, унормованих правил орфоєпії, наголошування слів.

Дотримання учнями виразності читання потребує оволодіння технікою мовлення, логікою мовлення й уміння емоційно висловити описане (передати характер дійових осіб, діалог тощо) відповідно до авторського задуму. Предметом техніки мовлення є: дихання, сила голосу, його гнучкість, тембр, дикція. Роботу над виразністю рекомендуємо розпочинати із вправ на вироблення правильного мовленнєвого дихання й гнучкості голосу.

У 4 класі більше уваги надається формуванню навичок читати мовчки (без артикулювання, рухів голови за рядком, який читається очима, уміння швидко схоплювати очима рядок і т.д.).

Кожний із компонентів техніки читання окремо і в сукупності підпорядкований смисловій стороні читання. Розуміння прочитаного тексту ґрунтується на розумінні окремих одиниць (слів, словосполучень, речень) та розуміння цілого тексту (його фактичного змісту, теми, основної думки, особливості побудови, стилю тощо).

Змістова лінія **«Працюємо з текстами»** передбачає роботу учнів з текстами різних типів, стилів, жанрів художнього стилю. Зокрема, це читання та розрізнення текстів-розповідей, текстів-описів у 3 класі, текстів перелічених типів і текстів-міркувань у 4 класі; усвідомлення особливостей вступу і кінцівки; визначення структури тексту, добір структурних частин; складання текстів-розповідей, описів, міркувань (усно й письмово).

Водночас відбувається ознайомлення школярів зі специфікою художніх і науково-пізнавальних текстів, їх розрізнення; робота над визначенням жанру прочитаного або прослуханого художнього тексту (оповідання, казка, вірш, загадка тощо); розрізненням авторських та фольклорних творів.

Стиль, жанрова специфіка тексту визначає специфіку видів роботи: визначення теми та основної думки, добір рис характеру героїв, складання плану казки, оповідання; добір заголовка до казки, оповідання, вірша; добір ланцюжків після або до опрацювання вірша; участь в інсценізації казок, оповідань, віршів-діалогів; дослівний, стислий, вибірковий, творчий переказ тексту казки, оповідання; виокремлення нової інформації у науково-пізнавальній статті; складання кінцівки казки, оповідання та ін. Під час роботи над текстами казок, оповідань для розуміння фактичного змісту тексту і послідовності подій, установлення причиново-наслідкових зв'язків,

доцільним є знаходження в тексті відповідей на запитання, формулювання відповідей на запитання, складання запитань за змістом тексту.

Тематика читання: твори про рідний край, про Україну й українську мову, народні звичаї, життя однолітків та дорослих, їхні характери, працю, твори на морально-етичні теми, рослинний і тваринний світ тощо.

Ефективне опрацювання текстів різних типів і стилів потребує врахування специфіки польсько-українського білінгвізму.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** передбачає пропедевтику знань з української мови, достатніх і необхідних для розвитку комунікативного мовлення, і формування мовних умінь і навичок, які лежать в основі мовленнєвих. Знання з мови підпорядковуються формуванню й удосконаленню орфоепічних, лексичних, граматичних та правописних умінь і навичок.

Зміст українського мовного матеріалу визначено на основі порівняльного аналізу польської й української мовних систем. У результаті виявлено мовні факти, які повністю збігаються в обох мовах, і ті, які мають певну розбіжність. Це повинно враховуватись під час організації навчального процесу та в методиці навчання. Так, спільні в обох мовах знання й уміння з фонетики і граматики мають знайти своє застосування на українському мовному матеріалі. Вони повинні активізуватися в навчальному процесі, а не вивчатися як нові. Засвоєнню підлягають лише терміни та опорні слова, що дає можливість вільного оперування знаннями.

Факти, які не збігаються (деякі знання з фонетики, граматики: рід, число деяких іменників, граматичні закінчення, суфікси і префікси тощо) потребують особливої уваги, оскільки засвоєння такого матеріалу супроводжується інтерференційним впливом навичок, які вже сформувалися на уроках польської. Такі знання й уміння потребують корекції (поправки) відповідно до закономірностей української мови.

Оскільки розходжень в обох мовних системах не так уже й багато (спільними є усі граматичні поняття), описаний вище підхід до його опрацювання вивільняє багато часу, який за інших умов витрачався б на пояснення нових знань та формування відповідних умінь. Це дає можливість надати урокам української мови практичного спрямування. Відпрацьовуються навички правильного користування словом з точки зору фонетики і граматики, проводиться робота над збагаченням словникового запасу як окремими словами, так і граматичними конструкціями, усталеними виразами, прислів'ями й приказками та формуванням умінь доречно уживати опановані слова й конструкції у мовленні. Особлива увага має надаватися лексичній та граматичній сполучуваності слів у випадках розбіжностей у польській та українській мовах, вживанню прийменників, займенників, зокрема особових і вказівних, якісних прикметників вищого й найвищого ступенів, прислівників (без уживання термінів, практично).

Відпрацьовуються вміння будувати словосполучення й речення різних типів, поширювати їх, вживати речення з однорідними членами зі

сполучниками й без них, складати тексти різних типів з орієнтацією на слухача або читача. Зазначений підхід до організації навчального процесу на уроках української мови зобов'язує вчителя домагатися міцності знань з польської і забезпечення певної відстані (2–3 уроки) у часі між опрацюванням ідентичних тем на уроках польської й української мов.

Учні оволодівають елементарними правилами українського правопису, у них формуються відповідні правописні уміння.

Більшість орфографічних правил української мови, які вивчаються у початкових класах, мають фонетичну основу (крім ненаголошених *e*, *u* та одзвінчення приголосних у деяких словах, правопису сполучень *-ться*, *-шся*), тому їх засвоєння має відбуватися з опорою на знання з фонетики (наприклад, в українській мові звук [ц'] м'який, тому після нього вживається м'який знак) та уміння літературної вимови.

Формування правописних умінь і навичок, так само, як і графічних, повинно постійно бути в центрі уваги вчителя, вони мають підтримуватися шляхом організації систематичного повторення і вправління у письмі (словникові пояснювальні й попереджувальні диктанти, вправи на класифікацію слів за правилами правопису тощо).

Знання, уміння та навички з пунктуації (розділові знаки в кінці речення залежно від мети висловлювання та інтонації, а також вживання коми перед сполучниками *a*, *але*, *і* (якщо повторюється), та під час письма речень з однорідними членами, перед сполучниками *який* (*-а*, *-е*), *що*, *щоб*, *бо*), збігаються в польській та українській мовах, тому необхідно звернути увагу учнів на це і забезпечити перенос і застосування відповідних пунктуаційних умінь під час письма українською мовою. Корекції підлягає вживання (вимова і написання) сполучників у разі розбіжності з польською мовою.

Змістова лінія «**Досліджуємо світ дитячої книги та медіа**» передбачає ознайомлення учнів 3 класу з інформацією з історії книги, створення книги, практичне ознайомлення школярів з книгознавчими поняттями (обкладинка, корінець, форзац, титульний аркуш, текст, ілюстрації, зміст), авторською і тематичною збірками, способами розміщення книг на полицях бібліотеки, формування вмінь добору книг за темами, за вказаними ознаками, прогнозування змісту книжки за обкладинкою, ілюстраціями, змістом; ознайомлення з правилами користування абонементом бібліотеки та ін.

У 4 класі продовжується практичне ознайомлення учнів з книгознавчими поняттями. Водночас відбувається формування вмінь прогнозування змісту книжки за титульним аркушем, анотацією, передмовою, відомостями про письменника; умінь, необхідних для участі у дискусії щодо змісту прочитаної книжки; орієнтування в збірках творів, енциклопедіях; складання анотації до книги (з допомогою вчителя) тощо.

Водночас у 4 класі відбувається ознайомлення школярів зі світом медіа (телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти, блоги тощо); особливості передачі інформації у різних видах медіапродуктів, формування вмінь розрізнення видів медіа за способами передачі інформації;

опрацювання різних видів медіапродукції: візуальної (тексти, картини, фотографії); аудіальної (радіо, аудіозаписи текстів, музика); аудіовізуальної (телебачення, художні, документальні, анімаційні фільми, інтернет-ресурси) та ін. Важливо сформувавши в учнів уявлення про роль медіа у житті людини; ознайомити їх з перевагами та загрозами, які притаманні медіа; правилами безпечного користування медіапродуктами; навчити обирати ресурси для перегляду, опрацьовувати різні види медіапродукції, висловлювати думки щодо медіатекстів; на основі опрацьованих медіапродуктів доповнювати таблицю, рисунок, створювати власні тексти, медіапродукти тощо.

Змістова лінія «Досліджуємо рідний край» полягає у формуванні й розширенні уявлень учнів про Україну й українців, національну культуру: засвоєння лексики на позначення національного одягу, посуду, їжі; фольклорних творів, зокрема дитячих (ігри, пісні, казки), прислів'їв і приказок, розвиток умінь їх доречно вживати; ознайомлення з народними святами і традиціями (у порівнянні з польськими), іменами видатних українців тощо. Змістова лінія передбачає ознайомлення школярів з нормами, які регулюють соціальні стосунки в українському суспільстві, формування умінь дотримуватись їх (культура поведінки і культура мовлення), виконуючи українською мовою за спеціально створеними ситуаціями: різноманітні соціальні ролі у школі (роль учня, однокласника, роль читача у бібліотеці), вдома (роль сина, доньки, внука), на вулиці (роль перехожого, пасажира у транспорті), у магазині (роль покупця) тощо.

Важливим завданням змістової лінії «Досліджуємо рідний край» є виховання громадянина України, який поважає українську державу, знає державну символіку, любить українську мову й культуру та толерантно ставиться до мов і культур інших національностей, які представляють народ України.

3 клас

Очікувані результати	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та письмово»	
<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє слова української та польської мов, які мають спільне лексичне значення, але деякі відмінності у вимові; – розрізняє слова української і польської мов, подібні за звучанням, але різні за лексичним значенням; – помічає в словах української мови неправильно вимовлені звуки, закінчення, наголос, перекручені слова, полонізми тощо; 	<p>Розрізнення сприйнятих на слух слів української та польської мов, які мають спільне лексичне значення, але деякі відмінності у вимові.</p> <p>Розрізнення слів української і польської мов, подібних за звучанням і різних за лексичним значенням.</p> <p>Розвиток мовленнєвого слуху.</p>

- слухає й розуміє лексичне значення слів, класифікує їх;
- знаходить зайві слова в логічному ряду, групує слова за певними ознаками;
- слухає й розуміє після одного прослуховування завдання вчителя, інструкції;
- розрізняє за інтонацією розповідні, питальні, спонукальні й окличні речення;
- слухає-розуміє тексти різних жанрів, розрізняє їх;
- визначає тему і головну думку тексту, послідовність зображених подій, явищ тощо;
- розрізняє в тексті діалог (розмова двох) і монолог;

- запитує і відповідає на запитання, вживаючи звертання та формули етикету;

- уміє розпочати діалог, продовжити його, завершити, уживаючи питальне чи розповідне речення на початку діалогу і репліки впродовж його;

- уживає у діалозі питальні слова та форми спонукування;

- відтворює діалог казкових героїв;
- будує діалог за ситуативними малюнками;
- будує діалог за уявними ситуаціями;
- вживає у процесі діалогу мовленнєві формули на вираження: згоди, незгоди, відмови; запрошення; вдячності; вибачення; відповіді на

Слухання рядів слів на певну тему. Знаходження «зайвих» слів.

Слухання-розуміння змісту усних завдань учителя, інструкцій до вправ тощо.

Розрізнення на слух речень, різних за метою висловлювання й інтонацією.

Сприймання на слух текстів різних жанрів.

Визначення теми сприйнятого на слух тексту, послідовності зображених подій (що за чим).

Розрізнення в текстах, сприйнятих на слух, діалогу і монологу (без уживання термінів).

Культура усного мовлення. Мовленнєвий етикет. Форми звертання до дітей та дорослих. Пошанна форма звертання до дорослих.

Діалог. Перша репліка – привітання, наступне речення – запитання, щоб одержати інформацію про когось, щось, місце дії, час дії тощо; спонукування до дії; чи повідомлення про когось, щось.

Уживання у діалозі питальних слів: *хто? що? де? звідки? коли? куди? як?*; форм спонукування: *-и, -іть (скажи – скажіть), -й, -те (дай – дайте)*.

Відтворення діалогів з прослуханої казки (рольова гра).

Побудова діалогів за ситуативними малюнками, уявними ситуаціями (рольові ігри).

Мовленнєві формули на вираження: згоди; запрошення; вдячності; вибачення; відповіді на вибачення; поздоровлення; радості;

вибачення; поздоровлення; радості; гніву, незадоволення; побажання; власної точки зору; припущення; упевненості, невпевненості.

– дослівно і вибірково (усно і письмово) переказує невеликий текст-розповідь або текст-опис (55-60 слів), сприйнятий на слух або прочитаний самостійно;

– розповідає про себе, свою родину, друга чи подругу; робить запис своєї розповіді;

– уміє орієнтуватися на сторінці зошита і на площині дошки, акуратно оформляє записи, робить належні відступи між видами робіт тощо;

– уживає букви українського алфавіту, дотримується належного нахилу букв, їх каліграфічного написання, правильності з'єднань літер; правильно пише пунктуаційні знаки;

– дотримується грамотності записів у зошиті (вживає розділові знаки в кінці речень, велику букву на початку речень, пише слова роздільно, дотримується меж речень)

гніву, незадоволення; побажання; власної точки зору; припущення; упевненості, невпевненості.

Усний і письмовий дослівний, вибірковий переказ текстів-розповідей і текстів-описів з допомогою вчителя. Обсяг тексту для переказу – 55-60 слів.

Розповіді про себе, свою родину, друга чи подругу.

Письмо у зошиті і на дошці.

Перенос умінь з польської мови в українську щодо культури оформлення записів у зошитах (охайність, акуратність, чіткість, абзаци, відступи, заголовки).

Уживання букв українського алфавіту, запобігання міжмовному змішуванню літер. Увага до нахилу букв під час письма, каліграфічного написання літер, правильності з'єднань, написання пунктуаційних знаків.

Грамотність записів (розділові знаки в кінці речень, велика буква на початку речень, роздільне написання слів, дотримання меж речень).

Змістова лінія «Розвиваємо читацькі уміння»

– читає правильно, чітко вимовляючи слова, в міру голосно, правильно, плавно, в належному темпі, правильно наголошує слова;

– правильно інтонує речення, різних за метою висловлювання та інтонацією;

– виразно читає, дотримуючись потрібних інтонації, пауз, логічних наголосів;

Читання вголос цілими словами. Увага до дикції, правильності, сили голосу, плавності читання, належного темпу

Увага до інтонування кінця речень, різних за метою висловлювання та інтонацією.

Виразне читання прозових і віршованих текстів з попередньою колективною розміткою логічних

<ul style="list-style-type: none"> – читає в особах, добираючи потрібний темп, тон, інтонацію; – читає вголос і розуміє окремі слова, речення, текст загалом; – відповідає на запитання за змістом речень, абзаців, частин тексту чи тексту в цілому; – читає мовчки і розуміє прочитане. – швидко орієнтується в тексті 	<p>пауз та пауз у кінці речень (рядків віршів).</p> <p>Читання в особах з дотриманням потрібного темпу, тону, інтонації</p> <p>Читання і розуміння прочитаного.</p> <p>Читання мовчки і розуміння незнайомого тексту з попереднім поясненням учителем нових слів.</p> <p>Орієнтація в тексті (розділові знаки, абзаци, діалоги, речення, слова тощо).</p>
Змістова лінія «Працюємо з текстами»	
<ul style="list-style-type: none"> – знає терміни української мови: <i>текст, абзац, план, заголовок, розповідь, опис, міркування</i>; – читає і визначає тип тексту (розповідь, опис); знає особливості вступу і кінцівки у текстах (розповіді й описі); – усно і письмово складає тексти-розповіді та тексти-описи за опорними словами, малюнками, наведеним початком тощо; – розрізняє художні та науково-пізнавальні тексти; – розрізняє жанри художніх текстів; – розрізняє авторські та фольклорні твори; – усвідомлює факти, події, ознаки тощо, осмислює внутрішні зв'язки у тексті; – визначає авторське та висловлює думки щодо власного ставлення до описаного у казці, оповіданні; – визначає тему та головну думку 	<p>Терміни української мови: текст, абзац, план, заголовок, розповідь, опис, міркування.</p> <p>Типи текстів (розповідь, опис). Особливості їх побудови.</p> <p>Колективне складання текстів-розповідей і описів (усно і письмово) за опорними словами, малюнками, наведеним початком.</p> <p>Розрізнення художніх та науково-пізнавальних текстів.</p> <p>Розрізнення жанрів художніх текстів: казка, оповідання, вірш прислів'я, загадка, лічилка, скоромовка.</p> <p>Розрізнення авторських та фольклорних творів.</p> <p>Розуміння художніх і науково-пізнавальних текстів: усвідомлення учнями фактів, подій, ознак тощо, осмислення внутрішніх зв'язків.</p> <p>Визначення авторського та висловлення думок щодо власного ставлення до описаного у казці, оповіданні.</p> <p>Визначення теми і головної</p>

казки, оповідання;

– називає персонажів казки, оповідання, дає їм коротку характеристику;

– колективно складає план казки, оповідання у вигляді питальних та розповідних речень;

– знаходить в тексті вірша, казки, оповідання образні слова і вирази, пояснює їх роль;

– бере участь в інсценізації казок, оповідань, віршів-діалогів;

– добирає ланцюжки римованих слів (після ознайомлення з віршем);

– добирає заголовок до казки, оповідання, вірша;

– визначає нову інформацію у тексті науково-пізнавальної статті;

– знає напам'ять 5-6 віршів українських поетів;

– знає напам'ять фольклорні твори (скоромовки, прислів'я, загадки, щедрівки, колядки, народні пісні);

– розповідає казки;

– переказує казки, оповідання (дослівно, стисло, вибірково);

– визначає особу-розповідача переказаного тексту;

– відновлює текст з пропущеними словами або реченнями, слова з пропущеними буквами або складами, речення пропущеними словами;

– відновлює деформований текст;

– доповнює текст казки, оповідання, вірша, загадки, прислів'я (речення, слова);

– складає кінцівку до казки, оповідання;

– створює казку за серією сюжетних малюнків, опорними словами та словосполученнями, про запропонованих головних героїв

думки казки, оповідання.

Визначення героїв казки, оповідання, розуміння їх характеру.

Складання плану казки, оповідання у вигляді питальних та розповідних речень.

Образні вирази в тексті.

Інсценізація текстів або уривків з них.

Добір ланцюжків римованих слів.

Добір заголовка до тексту.

Визначає нову інформацію у тексті науково-пізнавальної статті.

Вивчення творів напам'ять.

Переказ текстів (дослівний, стислий, вибірково).

Творчий переказ тексту казки, оповідання.

Відновлення тексту, речень, слів (після попереднього ознайомлення з текстом).

Робота з деформованим текстом (після попереднього ознайомлення з текстом).

Доповнення тексту, речень, слів (без попереднього ознайомлення з текстом).

Складання кінцівки до казки, оповідання.

Створення казки за серією сюжетних малюнків, опорними словами та словосполученнями, про запропонованих головних героїв

<p>(героя); – створює загадку за малюнком.</p>	<p>(героя). Створення загадки за малюнком.</p>
<p>Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»</p>	
<p>– правильно називає букви українського алфавіту; – розташовує слова в алфавітному порядку (за 1 та 2 буквами); – уживає велику букву на початку речення, в іменах і прізвищах, назвах міст, сіл, країн тощо (не вживає велику букву у назвах національностей); – знає терміни української мови (<i>звук, буква; голосні, приголосні звуки; тверді і м'які приголосні звуки; склад, наголос, склад наголошений, ненаголошений</i>), правильно використовує їх під час відповіді на запитання; – визначає кількість складів у слові, наголошений склад; – читає, говорить, правильно наголошуючи українські слова; – розрізняє букви, однакові за написанням і різні за звуковим значенням у польській та українській мовах; – пише, правильно позначаючи голосні звуки; – правильно вимовляє і вживає на письмі букви, які в польській та українській мовах мають однакове написання, але різне звукове значення; – розрізняє звуки [г] і [ґ], правильно позначає їх на письмі; – позначає на письмі звукосполучення [шч] однією буквою <i>щ</i>; – розрізняє тверді і м'які приголосні звуки;</p>	<p>Звуки українського мовлення і позначення їх буквами. Український алфавіт. Назви літер. Розміщення слів в алфавітному порядку у словниках. Знаходження потрібного слова у словнику. Великі й малі букви в алфавіті. Вживання великої букви на письмі. Голосні і приголосні звуки. Склад. Наголос в українській мові. Увага до слів, однакових у польській та українській мовах, у яких наголос не збігається (наприклад, <i>бджола</i> – <i>pszczola</i>, <i>вагон</i> – <i>wagon</i>, <i>кожух</i> – <i>kożuh</i>). Визначення та дотримання наголосу. Голосні звуки та позначення їх буквами. Букви <i>я, ю, є, і</i> та їх звукове значення. Увага до написання букв на позначення голосних, які мають в українській та польській мовах однакове написання, але різне звукове значення (рукоп. <i>Ии, Уу</i>). Написання та перенос слів з буквосполученням <i>йо</i>. Приголосні звуки та позначення їх буквами. Увага до букв, які однакові в обох мовах, але мають різне звукове значення (<i>Г, Вв, Сс, Рр, Н, д, н, т</i>). Звуки [г] і [ґ], позначення їх буквами <i>Гг, Гґ</i>. Звукосполучення [шч], позначення його буквою <i>щ</i>. Тверді і м'які приголосні звуки та їх розрізнення. Тверда вимова</p>

– читає, говорить, твердо вимовляючи звуки [ч], [шч], [б], [п], [в], [м], [ф] та [р] (у кінці слів);

– читає, говорить, правильно вимовляючи звуки [ц'];[с'], [з'];

– уживає на письмі букви *і, я, ю, є* та *ь* для позначення м'яких приголосних;

– визначає м'який приголосний перед *о*; правильно вимовляє його і вживає на письмі *ь* перед *о* для позначення м'якості приголосного;

– правильно переносить слова з *ь* із рядка в рядок;

– читає, правильно вимовляє і пише слова зі сполученнями *ст, нс, тс* у найбільш вживаних словах;

– читає, правильно вимовляє і пише слова з подовженими приголосними;

– читає, правильно вимовляє і пише слова з буквами *и, і* після букв *г, к, х* та *ж, ч, ш, щ*;

– робить звуковий аналіз слів з апострофом;

– пише, вживаючи апостроф після букв *б, п, в, м, ф* та *р* перед *я, ю, є, ї*;

– правильно переносить слова з апострофом з рядка в рядок;

– користується орфографічним словником для перевірки написання слів.

– знає, що все називається словом; добирає слова – назви предметів, ознак, дій, кількості, вживає прийменники і сполучники (без уживання термінів) під час побудови словосполучень, речень;

звуків [ч], [шч], [б], [п], [в], [м], [ф] та [р] (у кінці слів).

Тверді і м'які приголосні звуки: [ц] – [ц']; [с] – [с']; [з] – [з'].

Позначення м'якості приголосних звуків буквами *і, я, ю, є* та *ь*.

Вживання м'якого знака (*ь*) на позначення м'якості приголосних перед [о].

Перенос слів з м'яким знаком (*ь*) з рядка в рядок. Перенос слів з буквосполученням *ьо*.

Відсутність м'якого знака у сполученнях *ст, нс, тс* (*радістї, радістю; український, братський*), які в українській мові вимовляються м'яко.

Подовження м'яких приголосних звуків. Вимова і письмо слів з подовженими приголосними.

Тверді і пом'якшені перед *і* приголосні звуки. Вживання *и, і* після букв *г, к, х* та *ж, ч, ш, щ*.

Вживання апострофа після букв, що позначають тверді приголосні перед *я, ю, є, ї*. Вимова твердих приголосних перед апострофом і сполученнями [йа], [йу], [йє], [йї], що позначаються буквами *я, ю, є, ї*. Звуковий аналіз та письмо слів з апострофом.

Перенос слів з апострофом з рядка в рядок.

Ознайомлення з орфографічним словником (у процесі засвоєння правописних правил).

Розвиток уявлень про номінативне значення слова (словом названо все – предмети, ознаки, дії.) Слова – назви предметів, ознак, дій, службові слова. Збагачення словникового запасу словами-

– уміє користуватися перекладним словником;

– групує слова за тематичною ознакою;

– добирає слова, близькі та протилежні за значенням, з групи поданих слів;

– утворює антонімічні пари;

– спостерігає за переносним значенням слів у текстах, розуміє їх значення;

– знає, що одне слово може мати декілька значень; уміє розрізнити значення слова за контекстом;

– володіє українськими термінами (*закінчення, основа, корінь, суфікс, префікс*);

– визначає основу і закінчення у слові, позначає їх графічно; змінює закінчення залежно від запитання у словосполученнях;

– добирає споріднені слова, групує їх за спорідненістю;

– визначає корінь слова;

– знає про чергування та змінює звуки [о, е – і] в корені та кінцеві звуки основи [г, к, х] – [з', ц', с'] у найбільш уживаних словах;

– розрізняє споріднені слова і слова, близькі за значенням (синоніми), форму слова й споріднені слова;

– читає слова, розуміє і пояснює значення, які надають словам префікси;

– уміє визначати префікс;

– утворює споріднені слова за

назвами предметів, дій, ознак, кількості, а також словами, що служать для зв'язку з іншими.

Ознайомлення з перекладним словником.

Групування слів за тематичною ознакою (у межах тематики, що охоплює сфер навчання, побут, соціальну сферу).

Слова, близькі (синоніми) й протилежні за значенням (антоніми). Добір рядів синонімів. Вибір з поданого ряду потрібного за змістом. Добір антонімів до поданих слів. Утворення антонімічних пар.

Переносне значення слів. Спостереження за переносним значенням слів у текстах.

Спостереження за випадками багатозначності слова в текстах.

Основа і закінчення слова. Їх графічне позначення. Змінювання закінчень (форм) слова у зв'язку з іншими словами (*читати (що?) книжку*).

Складові основи: корінь, суфікс, префікс. Корінь слова. Споріднені слова. Спостереження за чергуванням голосних [о, е – і] і приголосних звуків [г, к, х] – [з', ц', с'] у корені слова.

Споріднені слова і форми слова. Споріднені слова й синоніми.

Добір рядів споріднених слів, увага до їх значення.

Префікс. Спостереження за роллю префіксів у словах. Уміння визначати префікс. Утворення слів за допомогою префіксів, увага до значення утворених слів.

допомогою префіксів; пояснює їх значення;

– уживає на письмі апостроф після префіксів перед *я, ю, є, ї*;

– читає і пише, розрізняючи префікси та прийменники (практично);

– читає слова, розуміє і пояснює значення, яке надають суфікси словам;

– уміє визначати суфікс;

– утворює споріднені слова за допомогою суфіксів; розуміє відтінки у значенні утворених слів;

– розпізнає ненаголошені [e], [и];

– змінює слова так, щоб ненаголошений голосний став наголошеним;

– добирає перевірні слова з поданих і самостійно;

– читає, говорить, чітко вимовляючи дзвінки приголосні у кінці та в середині слова й позначає їх відповідними буквами на письмі;

– правильно вимовляє і пише слова з одзвінченими [т'], [с'] й оглушеним [г];

– перевіряє їх під час написання шляхом зміни слова чи добору перевірного;

– користується орфографічним словником для перевірки правильного написання слів.

– уміє визначати головне і залежне слово у словосполученні;

– ставить питання від головного до залежного слова;

Правопис префіксів з-(с-).

Апостроф після префіксів.

Префікси та прийменники, розрізнення їх на письмі.

Суфікс. Спостереження за роллю суфіксів у словах. Уміння визначати суфікс. Утворення слів за допомогою суфіксів. Увага до відтінків у значенні утворених слів.

Правопис ненаголошених голосних звуків [e], [и] у корені слова. Уміння визначати наголос у словах, розпізнавати ненаголошені голосні у корені, перевіряти ненаголошені *e, и*, змінюючи слова так, щоб ненаголошений голосний став наголошеним, добирати перевірні слова з ряду поданих та самостійно.

Дзвінки та глухі приголосні звуки в корені слова. Чітка вимова дзвінких приголосних у кінці та в середині слова й позначення їх, орієнтуючись на літературну вимову.

Одзвінчення глухих [т'], [с'] у словах *косьба* [з'], *молотьба* [д'] й оглушення звука [г] у словах *кігті* [х], *нігті* [х]. Вимова і написання таких слів. Перевірка правильності написання букв на позначення таких приголосних шляхом добору перевірного слова.

Робота з орфографічним словником.

Головне і залежне слово в словосполученні. Уміння ставити питання від головного до залежного слова. Узгодження слів у

<ul style="list-style-type: none"> – узгоджує слова у словосполученні; – утворює словосполучення; – володіє термінами: <i>головні члени речення, підмет, присудок, другорядні члени речення</i>; – уміє поширювати речення; – уміє встановлювати зв'язок між членами речення; – читає, розрізняє різні за метою висловлювання та за інтонацією речення, правильно інтонує їх; – уживає на письмі відповідні розділові знаки в кінці речень; – складає речення, різні за метою висловлювання; – уживає питальні слова під час утворення питальних речень; – уміє переконструювати розповідні речення в питальні й навпаки; – уживає звертання в питальних реченнях; – пунктуаційно правильно оформляє звертання на письмі; – утворює спонукальні речення; – доречно вживає розповідні, питальні, спонукальні речення під час побудови зв'язних висловлювань; – уживає звертання в спонукальних реченнях; пише кому після звертання; – конструює і переконструює спонукальні речення в розповідні й питальні; – поширює речення у зв'язку з поставленими запитаннями 	<p>словосполученні. Утворення словосполучень.</p> <p>Головні члени речення (підмет, присудок) і другорядні. Речення, які складаються тільки з головних членів. Поширення таких речень другорядними членами. Їх зв'язок із головними членами.</p> <p>Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні). Окличні речення.</p> <p>Розділові знаки в кінці речень залежно від інтонації. Правильне інтонування речень.</p> <p>Складання розповідних речень про когось, щось, місце, час дії.</p> <p>Складання питальних речень з питальними словами <i>хто? що? де? коли? куди? звідки? як? який? яка? яке? що робить?</i></p> <p>Переконструювання розповідних речень у питальні й навпаки.</p> <p>Звертання у питальних реченнях.</p> <p>Складання й письмо спонукальних речень. Увага до форм слів – назв дій у спонукальних реченнях <i>-и, -ить (скажи – скажіть), -й, -те (дай – дайте)</i>.</p> <p>Звертання в спонукальних реченнях. Кома після звертання.</p> <p>Переконструювання спонукальних речень у розповідні і питальні.</p> <p>Поширення речень за питаннями.</p>
Змістова лінія «Досліджуємо світ дитячої книги та медіа»	
<ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про історію книги, процес створення книги; – усвідомлює сутність понять 	<p>Ознайомлення з інформацією з історії книги, про створення книги.</p> <p>Практичне ознайомлення учнів з</p>

<p><i>обкладинка, форзац, текст, ілюстрації, зміст, авторська та тематична збірка;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – знає про способи розміщення книг на полицях бібліотеки (за алфавітом, тематично); – прогнозує зміст за обкладинкою, ілюстраціями, змістом; – добирає книги за темами, за вказаними ознаками; – усвідомлює сутність поняття «абонемент», знає правила користування абонементом; – висловлює думки щодо прочитаної книжки; – знає особливості і назви журналів, газет; 	<p>книгознавчими поняттями <i>обкладинка, форзац, текст, ілюстрації, зміст.</i></p> <p>Практичне ознайомлення з авторською збіркою, тематичною збіркою.</p> <p>Розміщення книг на полицях бібліотеки (за алфавітом, тематично).</p> <p>Прогнозування змісту книжки за обкладинкою, ілюстраціями, змістом.</p> <p>Добір книг за темами, за вказаними ознаками.</p> <p>Практичне ознайомлення з поняттями «абонемент» та правилами користування абонементом.</p> <p>Висловлення думок щодо прочитаної книжки.</p> <p>Практичне ознайомлення з поняттями <i>журнал, газета.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про світ медіа: телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти, блоги тощо; – знає про особливості передачі інформації у різних видах медіапродуктів; розрізняє види медіа за способами передачі інформації; – опрацьовує різні види медіапродукції: візуальної (тексти, картини, фотографії); аудіальної (радіо, аудіозаписи текстів, музика); аудіовізуальні (телебачення, художні, документальні, анімаційні фільми, інтернет-ресурси); – знає правила безпечного користування медіа продуктами; – обирає ресурси для перегляду; висловлює думки щодо медіа текстів; – має уявлення про професії «диктор», «телеведучий» («телеведуча»), «актор» («актриса») 	<p>Світ медіа: телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти, блоги тощо.</p> <p>Особливості передачі інформації у різних видах медіапродуктів. Розрізнення видів медіа за способами передачі інформації.</p> <p>Опрацювання різних видів медіапродукції: візуальної (тексти, картини, фотографії); аудіальної (радіо, аудіозаписи текстів, музика); аудіовізуальні (телебачення, художні, документальні, анімаційні фільми, інтернет-ресурси).</p> <p>Правила безпечного користування медіа продуктами.</p> <p>Обирає ресурси для перегляду; висловлює думки щодо медіатекстів.</p> <p>Професії «диктор», «телеведучий» («телеведуча»), «актор» («актриса»).</p>

Змістова лінія «Досліджуємо рідний край»	
<ul style="list-style-type: none"> – знає назву Батьківщини і її столиці, державні символи України; – знає назву міста (села) і соціальні заклади, що знаходяться поблизу; знає назви соціальних закладів, їх призначення; – уміє звернутися до працівників соціальних закладів, щоб одержати інформацію; – уміє розповісти, як дійти чи яким транспортом доїхати до певного закладу; – знає звичаї, пов'язані з народними та релігійними святами; – уміє розповідати про окремі народні звичаї та обереги; – знає прислів'я і приказки, народні вислови, загадки і доречно використовує їх у мовленні; – знає імена видатних українців, відомих земляків 	<p>Україна – наша Батьківщина. Київ – столиця України. Державні символи (Прапор, Герб, Гімн України).</p> <p>Місто (село), в якому мешкають діти та їх батьки, вулиця, на якій знаходиться будинок, школа.</p> <p>Найближчі соціальні заклади, які є у місті (селі): школа, пошта, лікарня, магазини, кав'ярня, аптеки, будинок культури.</p> <p>Транспорт.</p> <p>Українські народні та релігійні свята та звичаї, пов'язані з ними.</p> <p>Українські народні звичаї зустрічати гостей, вітатися, запрошувати, прощатися, дякувати. Пошанна форма звертання до дорослих і гостей.</p> <p>Прислів'я і приказки, народні вислови, загадки.</p> <p>Видатні українці.</p>

4 клас

Очікувані результати	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та письмово»	
<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сприймає й розуміє з одного прослуховування зміст інструкцій, завдань, текстів; – розпізнає в текстах образні слова й словосполучення, синоніми й антоніми, слова, вжиті у переносному значенні; – визначає на слух речення, різні за метою висловлювання, інтонацією, з однорідними членами, звертанням; – визначає тему й основну думку у 	<p>Сприймання з першого разу і розуміння змісту інструкцій, завдань, текстів.</p> <p>Розпізнавання в текстах, сприйнятих на слух, образних слів і словосполучень, синонімів і антонімів, слів, ужитих у переносному значенні, а також речень, різних за метою висловлювання, інтонацією, з однорідними членами, звертанням.</p> <p>Розуміння теми й основної думки</p>

сприйнятих на слух текстах (після першого прочитування);

– розрізняє діалог і монолог;

– помічає неправильно вимовлені звуки, слова, виправляє їх у власному мовленні та в однокласників.

– запам'ятовує сприйняті на слух слова (5-6), короткі речення, віршовані рядки.

– уживає під час мовлення слова, що називають предмети, їх ознаки, дії, кількість;

– добирає синоніми й антоніми до поданих слів; уживає образні слова та вирази;

– дотримується правил мовленнєвого етикету під час звертання до однолітків і старших та культури спілкування;

– відтворює та будує діалог на основі сприйнятого на слух чи прочитаного тексту, за ситуативним малюнком, а також відповідно до створеної в класі реальної ситуації мовлення (5–6 реплік на кожного);

– бере участь у діалозі за уявною ситуацією; висловлює своє ставлення до почутого чи висловленого в процесі діалогу; уточнює почуте, щоб упевнитися в його достовірності, висловлює припущення, недовіру та переконує в достовірності; запитує про час, місце дії, ознаку;

– уживає в процесі діалогу репліки з питальними словами, щоб одержати потрібну інформацію;

– уживає під час діалогу мовленнєві

тексту, сприйнятого на слух (після першого прочитування).

Розпізнавання в текстах, сприйнятих на слух, діалогу й монологу.

Розвиток мовленнєвого слуху.

Розвиток слухової пам'яті.

Збагачення словникового запасу словами – назвами предметів, ознак, дій, кількості; синонімами й антонімами, образними словами та виразами.

Дотримання правил мовленнєвого етикету під час звертання до однолітків і старших та культури спілкування. Форми звертання до однолітків і дорослих. Пошанна форма звертання до дорослих.

Відтворення та побудова діалогу на основі сприйнятого на слух чи прочитаного тексту, за ситуативним малюнком, ситуацією (реальною чи уявною).

Участь у діалозі за уявною ситуацією (початок, продовження діалогу, завершення його), щоб здобути інформацію про когось, щось, місце, час дії, спосіб дії, кількість чогось, ознаки когось, чогось тощо.

Уживання у процесі діалогу за уявною ситуацією питальних слів (щоб одержати інформацію про когось, щось, місце чи час дії тощо).

Уживання під час діалогу

формули, щоб привітатися і попрощатися; подякувати і відповісти на подяку; вибачитись і відповісти на вибачення; попросити про щось, запитати, попросити і відповісти на прохання; привітати однолітка чи вчителя (родича) із святом, днем народження тощо і висловити побажання; висловити згоду чи незгоду із повідомлюваним; відмовити в чомусь; запросити когось (у гості, до гри тощо) і відповісти на запрошення;

– уміє ввічливо і коротко розмовляти по телефону;

– уміє написати SMS-повідомлення;

– дослівно і вибірково (усно і на письмі) переказує текст-розповідь, текст-опис (80-100 слів), сприйнятий на слух або прочитаний самостійно;

– удосконалює записаний текст, замінюючи слова, що повторюються, синонімами, займенниками тощо;

– усно складає розповідь про себе, свою родину, друга чи подругу;

– уміє написати оголошення, привітання, запрошення.

– уміє орієнтуватися на сторінці зошита і на площині дошки, акуратно оформляє записи, робить належні відступи між видами робіт тощо;

– уживає букви українського алфавіту, дотримується належного нахилу букв, їх каліграфічного написання, правильності з'єднань літер;

– дотримується грамотності записів у зошиті (вживає розділові знаки в кінці речень, велику букву на початку речень, пише слова роздільно,

мовленнєвих формул на вираження привітання до однолітків та дорослих, прощання; подяки; відповіді на подяку; вибачення; відповіді на вибачення; прохання, спонукання до дії; відповіді на прохання; поздоровлення і висловлення побажань; згоди чи незгоди; відмови; запрошення; відповіді на запрошення.

Телефонна розмова. SMS-повідомлення.

Усний і письмовий дослівний, вибірково переказ текстів-розповідей і текстів-описів. Обсяг тексту для переказу – 80-100 слів.

Удосконалення записаних текстів (заміна слів, що повторюються, синонімами, займенниками тощо).

Складання усної розповіді про себе, свою родину, друга чи подругу.

Складання і запис оголошення, привітання, запрошення.

Письмо у зошиті і на дошці.

Уживання букв українського алфавіту, запобігання міжмовному змішуванню літер. Увага до нахилу букв під час письма, каліграфічного написання літер, правильності з'єднань.

Грамотність записів (розділові знаки в кінці речень, велика буква на початку речень, роздільне написання слів, дотримання меж

дотримується меж речень);	речень).
Змістова лінія «Розвиваємо читацькі уміння»	
<ul style="list-style-type: none"> – швидко і правильно читає знайомі одно-, двоскладові слова, які відрізняються однією-двома буквами; – швидко і правильно читає дво-, трискладові слова; групи слів, у тому числі з прийменниками і сполучниками; – читає текст вголос чітко, правильно вимовляючи слова, в міру голосно, нормально за темпом; – читає, дотримуючись інтонації початку і кінця речень, робить паузи перед розділовими знаками в середині речень; – правильно інтонує речення, різні за метою висловлювання та інтонацією; – читає в особах, голосом передаючи характер дійових осіб; – виразно читає вірші; – читає мовчки очима без артикуляції; – швидко переглядає текст за завданням учителя; – швидко знаходить і читає потрібний абзац, опис тощо; – читає мовчки і розуміє незнайомий текст 	<p>Вправляння у швидкому і правильному читанні знайомих одно-, двоскладових слів, які відрізняються однією-двома буквами (<i>тин – тінь, плащ – куш</i>).</p> <p>Вправи на розширення кута зору: швидке читання дво-, трискладових слів; груп слів, у тому числі з прийменниками і сполучниками (<i>ішов з ним, пес і кіт, ми тут</i>).</p> <p>Розвиток умінь читати вголос знайомий, попередньо прослуханий й обговорений текст.</p> <p>Чітка дикція читання, правильна вимова слів, належна сила голосу, темп читання. Паузи в середині речень, перед розділовими знаками.</p> <p>Дотримання інтонації початку і кінця речень. Інтонування речень, різних за метою висловлювання й за інтонацією.</p> <p>Читання в особах, передаючи інтонацію дійових осіб.</p> <p>Виразне читання (з попередньою розміткою) віршованих текстів.</p> <p>Читання мовчки, без артикулювання.</p> <p>Вправляння у швидкому перегляді тексту з метою знайти потрібне слово, абзац, діалог.</p> <p>Вибіркове читання окремих епізодів (художнього зображення картин, опису героїв тощо).</p> <p>Читання і розуміння незнайомого тексту з попередньо проведеною словниковою роботою.</p>
Змістова лінія «Працюємо з текстами»	
– знає терміни української мови:	Терміни української мови:

<p><i>текст, абзац, план, заголовок, розповідь, опис, міркування;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – читає і визначає тип тексту (розповідь, опис, міркування); – знаходить у тексті зачин, основну частину, кінцівку; – добирає структурні частини до поданих частин тексту; – складає текст-розповідь за малюнком, опорними словами, малюнком і планом, даним початком тощо (6-8 речень); – складає текст-опис, записує його; – складає текст-міркування за малюнком, опорними словами та словосполученнями, планом, наведеним початком тощо; – бере участь у складанні інструкції (наприклад, щодо виготовлення паперової прикраси для новорічної ялинки); – складає текст-інструкцію (наприклад, для товариша щодо маршруту від школи до свого дому), записує його; – розрізняє художні та науково-пізнавальні тексти; – визначає жанр прочитаного художнього тексту; – розрізняє авторські та фольклорні твори; – складає запитання за змістом казки, оповідання, вірша, знаходить відповіді на них у тексті; – відповідає на запитання за змістом 	<p>текст, абзац, план, заголовок, розповідь, опис, міркування.</p> <p>Типи текстів (розповідь, опис).</p> <p>Структура тексту: зачин, основна частина, кінцівка.</p> <p>Добір структурних частин (зачину, кінцівки) до тексту-розповіді, опису.</p> <p>Складання (усно й на письмі) текстів-розповідей за нескладним за змістом малюнком, малюнком і опорними словами, малюнком і колективно складеним планом, даним початком і малюнком тощо.</p> <p>Складання (усно й на письмі) текстів-описів добре знайомого предмета (тварини, рослини)</p> <p>Колективне складання (усно й на письмі) текстів-міркувань за малюнком, опорними словами та словосполученнями, планом, наведеним початком тощо.</p> <p>Колективне та самостійне складання текстів-інструкцій.</p> <p>Розрізнення художніх, науково-пізнавальних текстів.</p> <p>Визначення жанру прочитаного художнього тексту (оповідання, казка, вірш, загадка тощо).</p> <p>Розрізнення авторських та фольклорних творів.</p> <p>Складання запитань за змістом казки, оповідання, вірша, чи його частин і знаходження в тексті відповідей на них.</p> <p>Розуміння фактичного змісту</p>
--	---

<p>казки, оповідання, науково-пізнавальної статті, відтворює послідовність описаного;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє слова автора і героя; – визначає тему і основну думку казки, оповідання, вірша; – добирає заголовки до казки, оповідання, вірша, науково-пізнавальної статті; – складає план казки, оповідання; – визначає нову інформацію у тексті науково-пізнавальної статті; – знає напам'ять 5-6 віршів українських поетів; – знає напам'ять фольклорні твори (скоромовки, прислів'я, загадки, щедрівки, колядки, народні пісні); – розповідає казки; – добирає ланцюжки римованих слів (перед ознайомленням з віршем); – бере участь в інсценізації казок, оповідань, віршів-діалогів; – переказує казки, оповідання (дослівно, стисло, вибірково); – переказує казку, оповідання від імені заданого персонажа; – відновлює текст казки, оповідання, вірша з пропущеними словами або реченнями, слова з пропущеними буквами або складами, речення пропущеними словами; – відновлює деформований текст казки, оповідання; – доповнює текст, речення, слова; – складає кінцівку казки, оповідання; – створює казку за малюнком, опорними словами, про запропонованих головних героїв (героя) 	<p>тексту і послідовності подій, описаних у тексті.</p> <p>Герої твору. Слова автора і слова героїв.</p> <p>Визначення теми і основної думки тексту. Заголовок тексту.</p> <p>Складання плану тексту.</p> <p>Визначає нову інформацію у тексті науково-пізнавальної статті.</p> <p>Вивчення творів напам'ять.</p> <p>Добір ланцюжків римованих слів.</p> <p>Інсценізація текстів або уривків з них.</p> <p>Переказ текстів (дослівний, стислий, вибірковий).</p> <p>Творчий переказ тексту казки, оповідання.</p> <p>Відновлення тексту, речень, слів (після попереднього ознайомлення з текстом).</p> <p>Робота з деформованим текстом (після попереднього ознайомлення з текстом).</p> <p>Доповнення тексту, речень, слів (без попереднього ознайомлення з текстом).</p> <p>Складання кінцівки казки, оповідання.</p> <p>Створення казки за малюнком, опорними словами, про запропонованих головних героїв (героя).</p>
--	---

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»

– знає терміни української мови: *го- лосні, приголосні, тверді, м'які, склад, наголос*; назви букв українсь- кої мови;

– розрізняє звукове значення букв, які схожі за написанням у польській і українській мовах;

– знає звукове значення букв *я, ю, є, ї, щ* і вживає їх на письмі;

– ділить слова на склади; визначає на слух місце наголосу; правильно наголошує слова;

– розрізняє тверді і м'які приголосні звуки; правильно позначає м'якість приголосного на письмі;

– позначає м'якість приголосного перед *о* м'яким знаком (*ь*);

– вимовляє і позначає на письмі звуки [йо] відповідними буквами;

– вимовляє, читає і записує слова з подовженими приголосними;

– правильно вимовляє і пише слова з апострофом;

– визначає будову слова, основу і закінчення;

– розуміє залежність закінчень від твердості-м'якості кінцевого приголосного основи;

– змінює закінчення за зразком;

– знаходить перевірні слова під час позначення на письмі ненаголошених *е, и* та одзвінчених глухих [т'], [с'] та оглушеного [г];

– правильно пише префікси, вживає

Звуки української мови та по- значення їх на письмі буквами. Розрізнення звукового значення букв польської й української мов: *у-и, м-т, б-в, н-п-р, с-ц, д-г, г*.

Звукове значення букв *я, ю, є, ї, щ*.

Склад. Наголос. Спостереження за зміною значення слова в залежності від місця наголосу. Правильне наголошування слів.

Тверді і м'які приголосні. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами *і, я, ю, є* та *ь* (м'яким знаком).

М'який знак (*ь*) перед *о*.

Буквосполучення *йо* на позначення звуків [й+о].

Вимова м'яких подовжених приголосних і їх позначення на письмі.

Вживання апострофа після букв *б, п, в, м, ф* та *р* перед *я, ю, є, ї*.

Основа і закінчення (форма слова). Нульове закінчення. Залежність закінчень від твердості-м'якості кінцевого приголосного основи. Змінювання закінчень (форм слова) залежно від запитань.

Правопис ненаголошених *е, и* у корені слова: знаходження пере- вірних для позначення ненаголо- шених голосних і для слів, у яких відбувається одзвінчення глухих [т'], [с'] та оглушення дзвінкого [г].

Правопис префіксів *роз-, без-*;

апостроф після префіксу, що закінчується на приголосний перед *я, ю, є*.

- знає терміни української мови: *речення, розповідні, питальні, спонукальні, окличні, звертання, крапка, кома, знак оклику, знак питання*;
- розрізняє речення за метою висловлювання та вживає відповідні розділові знаки на письмі;
- уживає на письмі коми при звертанні;
- визначає головні та другорядні члени речення; відповідно позначає їх у схемах;
- уміє поширювати речення другорядними членами, установлювати зв'язок другорядних членів речення з підметом чи присудком;
- визначає головне і залежне слово у словосполученні;
- розрізняє словосполучення і коротке речення;
- розрізняє однорідні члени в реченні зі сполучниками та без них;
- будує речення з однорідними членами та записує їх, вживаючи відповідні розділові знаки; ставить кому перед *а, але, та* (в значенні *але*), *і* (якщо повторюється);
- розрізняє однорідні головні і другорядні члени речення;
- поширює речення однорідними членами;
- правильно інтонує та записує речення з однорідними членами, вживаючи відповідні сполучники та розділові знаки;
- утворює такі речення і вживає їх у власному мовленні.;
- знає терміни української мови: *синоніми, антоніми, багатозначні сло-*

з- (с-), вживання апострофа після префіксів.

Активізація знань про види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні).

Звертання в спонукальних і питальних реченнях. Кома при звертанні.

Розділові знаки в кінці речень, залежно від інтонації.

Головні – підмет і присудок – та другорядні члени речення.

Речення, що складається тільки з головних членів, поширення таких речень другорядними членами. Їх зв'язок з головними членами.

Головне і залежне слово в словосполученні. Встановлення зв'язку між ними за допомогою питань від головного до залежного слова.

Речення з однорідними членами, зі сполучниками *і (й), та; а, але, та* в значенні *але* та без них. Розділові знаки перед *а, але, і (й)* (при повторенні).

Однорідні головні і другорядні члени речення. Поширення речень однорідними членами. Поєднання однорідних членів речення за допомогою інтонації та сполучників (без уживання терміна) *і, та, але, а*.

Уміння будувати речення з однорідними членами, вживати їх, розповідаючи про побачене, почуте, правильно інтонувати їх.

Слова-синоніми, антоніми. Добір синонімів, антонімів до

ва, слова з переносним значенням;

– добирає синоніми, антоніми, вибирає із синонімічного ряду потрібне слово; утворює антонімічні пари;

– використовує синоніми, антоніми, багатозначні слова, слова з переносним значенням під час побудови речень;

– знає 5–6 найбільш уживаних фразеологізмів;

– уживає найпростіші фразеологізми в мовленні;

– знає походження найбільш уживаних слів;

– уміє користуватися навчальними словниками;

– володіє термінами української мови (*іменник, прикметник, дієслово, займенник, прислівник, числівник*) і правильно вживає їх під час відповіді;

– ставить запитання і визначає частини мови за питаннями й значенням слова; уміє вживати їх у процесі відповідей;

– володіє термінами української мови: *іменник, істоти, неістоти, синоніми, антоніми; пряме і переносне значення слова*;

– добирає синоніми й антоніми до іменників;

– вибирає з ряду іменників – синонімів ті слова, які найбільш відповідають змісту висловлювань;

– розуміє багатозначні іменники й іменники, ужиті в переносному значенні;

– володіє термінами: *чоловічий, жіночий, середній рід*;

заданих слів. Утворення антонімічних пар. Добір синонімічних рядів до заданого слова. Вибір із синонімічного ряду потрібного за значенням синоніма під час редагування речень, тексту.

Багатозначні слова, слова з переносним значенням. Використання їх під час побудови речень.

Фразеологізми (без уживання терміна). Значення найпростіших фразеологізмів. Формування умінь доречно вживати їх у мовленні.

Ознайомлення з походженням найбільш уживаних слів.

Ознайомлення і робота з навчальними словниками (синонімів і антонімів, тлумачним, перекладним).

Українські терміни та граматичні питання, уживання їх у процесі усних відповідей. Слово – частина мови (іменник, прикметник, дієслово, займенник, прислівник, числівник). Перенос з польської мови знань і вмінь розрізняти класифікувати (групувати) слова за частинами мови.

Іменники істоти і неістоти. Запитання *хто? що?* Іменники – синоніми й антоніми. Формування умінь вибирати з ряду іменників--синонімів ті, які найбільше відповідають змісту висловлювань. Спостереження за багатозначністю окремих іменників, уживання іменників у прямому й переносному значеннях.

Рід іменників. Родові закінчення. Залежність закінчень

– визначає рід іменників;
– правильно вживає в мовленні іменники, рід яких у польській і українській мовах не збігається;

– знає терміни: *однина, множина*;
– змінює іменники за числами;
– уживає іменники в однині і множині;

– знає іменники, які вживаються лише в однині та лише в множині;
– правильно вживає в мовленні іменники, число яких у польській і українській мовах не збігається;

– спостерігає за змінюванням іменників за питаннями;
– знає назви відмінків і запитання до них;

– уміє ставити питання до іменників, ужитих у різних відмінках, будувати словосполучення з такими іменниками;

– спостерігає (за таблицею) за змінюванням іменників чоловічого і середнього роду, робить висновки щодо спільного і відмінного у відмінкових закінченнях польської й української мов;

– знає, чим відрізняються закінчення іменників чоловічого й середнього роду у польській та українській мовах у формі давального та місцевого відмінків однини;

– будує словосполучення й речення з іменниками чоловічого і середнього роду у формі давального і місцевого відмінків з відповідними прийменниками, уживає їх у процесі мовлення;

– правильно вимовляє та вживає закінчення іменників чоловічого і середнього роду, ужиті у формі орудного відмінка;

від твердості-м'якості основи. Увага до іменників, рід яких у польській і українській мовах не збігається. Розвиток умінь правильно вживати такі іменники в мовленні.

Число іменників. Змінювання іменників за числами. Вживання іменників в однині й множині. Увага до іменників, які в українській мові вживаються тільки в однині (*чорнило, листя, колосся, гілля*) та тільки в множині (*двері, штани, ножиці, сани*).

Спостереження за таблицею за змінюванням іменників за питаннями (відмінюванням) у порівнянні з польською мовою. Назви відмінків і питання до них.

Змінювання іменників *чоловічого роду* з нульовим закінченням і з закінченням *-o* та іменників *середнього роду* в однині (спостереження за таблицею).

Закінчення іменників чоловічого і середнього роду, ужитих у формі давального і місцевого відмінків однини: *-у, -ю / -ові, -еві, -єві; -і, -ї* (*у лісі, в селі, у гаї і в гаю, але: у саду*).

Уживання прийменників *при, у (в), на, по* з іменниками, вжитими у формі місцевого відмінка під час побудови словосполучень, речень.

Закінчення іменників чоловічого і середнього роду, ужитих у формі орудного відмінка: *-ом* (у іменників з основою на твердий

– уміє будувати словосполучення й речення з іменниками у формі орудного відмінка, уживає їх у процесі мовлення;

– розрізняє закінчення орудного відмінка у польській та українській мовах;

– вимовляє подовжені приголосні перед закінченням *-ям* та позначає їх на письмі двома буквами;

– будує словосполучення й речення з іменниками чоловічого і середнього роду, вжитими у формі орудного відмінка; уживає їх у процесі мовлення;

– спостерігає (за таблицею) за змінюванням іменників чоловічого і жіночого роду на *-а*, *-я*, робить висновки щодо спільного і відмінного у відмінкових закінченнях іменників польської й української мов;

– правильно вимовляє закінчення і кінцеві приголосні основи перед *-и*, *-і* та уживає такі іменники в усному і писемному мовленні;

– будує словосполучення й речення з іменниками жіночого роду на *-а*, *-я*, ужитих у формі:

– родового відмінка з відповідними прийменниками;

– знахідного відмінка;

– давального і місцевого відмінків;

– змінює приголосні [г], [к], [х] на [з'], [ц'], [с'], уживаючи іменники у давальному та місцевому відмінку;

приголосний: *літаком*, *озером*), та *-ем* (*-єм*) (у іменників з основою на м'який приголосний та *ж*, *ч*, *ш*: *товаришем*, *господарем*, *конем*).

Увага до випадків розбіжності в польській і українській мовах: *носом* – *nosem*, *котом* – *kotem* та подвоєння букв перед закінченням *-ям* в іменниках середнього роду на *-я* (*знанням*, *вугіллям*, *життям*).

Побудова словосполучень і речень з іменниками чоловічого і середнього роду, вжитими у формі орудного відмінка.

Змінювання іменників чоловічого і жіночого роду на *-а*, *-я* в однині (спостереження за таблицею).

Закінчення іменників жіночого роду на *-а*, *-я*, ужитих у формі родового відмінка: *-и*, *-і* (*рукі*, *землі*). Вимова приголосних звуків [г], [к], [х] та [ж], [ч], [ш] перед закінченням *-и*, *-і*.

Вживання прийменників *з*, *із*, *до*, *без*, *від* під час побудови словосполучень, речень.

Закінчення іменників жіночого роду на *-а*, *-я*, ужитих у формі знахідного відмінка: *-у*, *-ю* (*руку*, *землю*).

Закінчення іменників жіночого роду на *-а*, *-я*, ужитих у формі давального та місцевого відмінків: *-і*, *-ї* (*нозі*, *руці*, *стрісі*, *мрії*). Увага до чергування приголосних звуків [г], [к], [х] із [з'], [ц'], [с'] (*нога* – *нозі*, *рука* – *руці*,

– орудного відмінка;

– будує словосполучення і речення, уживаючи іменники жіночого роду у формі орудного відмінка з прийменниками та без них;

– спостерігає (за таблицею) за змінюванням іменників жіночого роду з нульовим закінченням та іменника *мати*, робить висновки щодо спільного і відмінного у відмінкових формах польської й української мов;

– правильно вимовляє закінчення *-і* в іменниках жіночого роду, ужитих у формі родового, давального й місцевого відмінків;

– знає про чергування і вміє змінювати голосні звуки [і]-[о], [і]-[е] в корені під час змінювання слів;

– уживає в усному і писемному мовленні, будує словосполучення й речення з іменниками жіночого роду без закінчень у формі родового, давального й місцевого відмінків з відповідними прийменниками;

– установлює відмінності у відповідних відмінкових формах іменників жіночого роду польської й української мов;

– правильно вимовляє і пише іменники жіночого роду з подовженими м'якими приголосними та зі збігом кінцевих приголосних перед закінченням *-ю* в орудному відмінку;

– правильно вимовляє закінчення *-ю* [йу] і позначає під час письма тверду вимову після губних і *р* перед *ю*

стріха – на стрісі) перед закінченням *-і* в давальному та місцевому відмінку.

Закінчення іменників жіночого роду на *-а, -я*, вжитих у формі орудного відмінка: *-ою, -єю, -єю* (*рукою, землею, мрією*).

Уживання іменників жіночого роду на *-а, -я* у формі орудного відмінка однини з прийменниками *з, за, під, над* у процесі побудови словосполучень, речень.

Змінювання іменників жіночого роду з нульовим закінченням та іменника *мати* (в однині і множині) (спостереження за таблицею).

Закінчення іменників жіночого роду (з нульовим закінченням), ужитих у формі родового, давального й місцевого відмінків: *-і* (*ночі, на печі*).

Чергування голосних звуків [і]-[о], [і]-[е] у корені (*осінь – осені, ніч – ночі*). Уживання таких іменників під час побудови словосполучень, речень.

Закінчення *-ю* в іменників жіночого роду (з нульовим закінченням), ужитих у формі орудного відмінка. Засвоєння явища подовження приголосних перед закінченням: *осі[н':]ю, сі[л':]ю*, позначення цього явища на письмі (*осінню, сіллю*).

Апостроф після губних *б, п, в, м, ф* та *р* (*любов'ю*). Засвоєння вимови і правопису іменників зі збігом кінцевих приголосних (*радість – радістю*).

апострофом;

– уміє вживати іменники у формі орудного відмінка в процесі побудови словосполучень і речень;

– уживає форму орудного відмінка іменників під час побудови словосполучень і речень;

– правильно змінює за питаннями, вимовляє і пише іменник *мати*, вжитий у різних відмінкових формах; уживає на письмі апостроф в формі іменника *матір'ю*;

– будує словосполучення і речення з іменником *мати*, вжитому в різних відмінкових формах;

– правильно змінює за питаннями, вимовляє і пише іменники – назви маленьких істот;

– будує словосполучення, речення з іменниками – назвами маленьких істот й іменником *ім'я*, ужитими у різних відмінкових формах;

– спостерігає (за таблицею) за змінюванням іменників у множині, робить висновки;

– правильно вимовляє закінчення *-і, -и* (називний і знахідний відмінки множини);

– уживає іменники у множині в усному і писемному мовленні, будує словосполучення й речення з іменниками у формах:

– називного і знахідного відмінків;

Побудова словосполучень, речень з такими іменниками, вжитими у формі орудного відмінка.

Змінювання за питаннями, вимова й правопис іменника *мати*. Суфікс *-ер-* у родовому, давальному і місцевому відмінках однини (*мáтері, у мáтері*) та в усіх відмінках множини, суфікс *-ір-* у знахідному і орудному відмінках (*матір, матір'ю*). Апостроф в орудному відмінку: *розмовляю з матір'ю*.

Побудова словосполучень, речень з іменником *мати*, вжитому в різних відмінкових формах.

Спостереження за змінюванням іменників – назв маленьких істот та іменником *ім'я* (за таблицею). Увага до суфіксів *-ат-, -ят-, -ен-*.

Побудова словосполучень, речень з іменниками – назвами маленьких істот та іменника *ім'я*, ужитими у різних відмінкових формах.

Змінювання іменників у множині (спостереження за таблицею).

Закінчення іменників у множині, вжитих у формі називного і знахідного відмінків: *-и, -і*. Увага до вимови приголосних звуків [г], [к], [х] та [ж], [ч], [ш] перед *-и, -і*.

Побудова словосполучень, речень з іменниками у множині, вжитими у формі називного і

– родового відмінка;

– знає про відсутність закінчень в іменниках жіночого й середнього роду множини під час побудови словосполучень і речень;

– правильно вживає іменники у множині під час побудови словосполучень і речень;

– розрізняє закінчення іменників у формі давального відмінка множини під час побудови словосполучень і речень у польській та українській мовах;

– розрізняє закінчення іменників, ужитих у формі орудного відмінка множини у польській та українській мовах;

– правильно вживає іменники у формі орудного відмінка множини під час побудови словосполучень і речень.

– знає що таке прикметник; розуміє його роль у мовленні;

– розрізняє рід прикметників за закінченнями;

– добирає прикметники до заданих слів – назв предметів, узгоджуючи їх у роді й числі з іменниками;

– добирає до прикметників синоніми (синонімічні ряди) та антоніми;

– уживає прикметники у прямому й переносному значенні;

знахідного відмінків.

Закінчення іменників чоловічого і середнього роду у множині, вжитих у формі родового відмінка: *-ів, -їв* (*синів, героїв*).

Нульове закінчення в іменниках жіночого та середнього роду в формі родового відмінка (*рука – рук; знання – знань*).

Побудова словосполучень, речень з іменниками у множині, вжитими у формі родового відмінка.

Закінчення іменників, вжитих у формі давального відмінка множини: *-ам, -ям* (*мостам, рукам, хлопцям, полям*).

Побудова словосполучень, речень з іменниками у множині, вжитими у формі давального відмінка.

Закінчення іменників, ужитих у формі орудного відмінка множини: *-ами, -ями* (*мостами, руками, хлопцями, полями*).

Побудова словосполучень, речень з іменниками у множині, вжитими у формі орудного відмінка.

Активізація знань, засвоєних на уроках польської мови, про прикметники. Значення, питання, зв'язок з іменниками, залежність роду й числа прикметників від іменників. Родові закінчення прикметників: *-ий, -ій* (ч. р.); *-а, -я* (ж. р.), *-е, -є* (с. р.).

Прикметники-синоніми і прикметники-антоніми, уживання прикметників у прямому і переносному значеннях.

Спостереження за вживанням прикметників у текстах різних

– практично утворює найбільш уживані якісні прикметники вищого й найвищого ступенів;

– знає суплетивні форми вищого і найвищого ступенів прикметників;

– уживає прикметники вищого і найвищого ступеня під час побудови речень із протиставними сполучниками *а, але*;

– правильно вимовляє і пише прикметники на *-ський, -зький, -цький*;

– уживає їх в усному мовленні й на письмі;

– знає відмінкові питання, які ставляться від іменників до прикметників чоловічого і середнього роду;

– спостерігає за змінюванням прикметників чоловічого і середнього роду в однині за таблицею, робить висновки про спільне й відмінності у польській та українській мовах;

– під час побудови словосполучень і речень правильно вимовляє та вживає закінчення прикметників чоловічого і середнього роду у формі:

– називного відмінка;

– родового відмінка з прийменниками *до, з, біля*;

стилів: художньому, науковому, офіційно-діловому (без уживання термінів).

Вищий і найвищий ступені порівняння прикметників (практично, без уживання термінів). Творення від звичайних прикметників, що вказують на кількість предметів, величину, колір, смак, прикметників вищого й найвищого ступенів.

Суплетивні форми творення вищого і найвищого ступенів найбільш уживаних прикметників (*малий – менший, найменший* тощо).

Уживання таких прикметників у реченнях з протиставними сполучниками *а, але*.

Вимова і правопис прикметників на *-ський, -зький, -цький*.

Уживання таких прикметників під час побудови речень й у власних розповідях.

Змінювання прикметників чоловічого і середнього роду, ужитих в однині (спостереження за таблицею), засвоєння відмінкових питань. Формування умінь ставити питання від іменників до прикметників.

Закінчення прикметників чоловічого і середнього роду, вжитих в однині:

– *-ий (-ій)* (називний відмінок, ч.р.);

– *-е, -є* (називний відмінок, с.р.);

– *-ого* (родовий відмінок). Увага до м'якої вимови кінцевих приголосних основи перед *-ого* та уживання на письмі *ь* для позна-

- давального і місцевого відмінків;
- знає і ставить відмінкові питання до прикметників жіночого роду, ужитих в однині;
- правильно вимовляє та вживає в усному і писемному мовленні прикметники жіночого роду в зазначених відмінкових формах однини з прийменниками і без них;
- будує словосполучення і речення, у яких прикметники жіночого роду вживаються у формі родового, давального і місцевого, орудного відмінків однини;
- знає і вживає відмінкові питання, які ставляться до прикметників у множині;
- спостерігає за змінюванням прикметників у множині, робить висновки про спільне й відмінності у польській та українській мовах;
- правильно вимовляє й вживає в усному і писемному мовленні прикметники в множині;
- утворює сполучення прикметників з іменниками, вжитими в різних відмінках.
- будує речення з утвореними слово-

чення м'якості приголосного перед закінченням. Вживання прийменників *до, з, біля* з родовим відмінком під час побудови словосполучень;

– *-ому* (давальний і місцевий відмінки).

Змінювання прикметників жіночого роду в однині (спостереження за таблицею), засвоєння відмінкових запитань.

Закінчення прикметників жіночого роду, ужитих в однині:

– *-ої* (родовий відмінок). Увага до вживання м'якого знака (*ь*) перед закінченням *-ої* для позначення м'якості приголосного;

– *-ій* (давальний і місцевий відмінки);

– *-ою* (орудний відмінок). Увага до вживання м'якого знака (*ь*) перед закінченням *-ою* для позначення м'якості попереднього приголосного.

Побудова словосполучень, речень, у яких прикметники жіночого роду вживаються у формі родового, давального і місцевого, орудного відмінків однини.

Змінювання прикметників у множині (спостереження за таблицею), засвоєння відмінкових питань. Увага до закінчення прикметників *-ими (-іми)* в орудному відмінку множини.

Формування вмінь утворювати сполучення прикметників з іменниками, ужитими в різних відмінках. Побудова речень з утворени-

сполученнями, однорідними членами речення – прикметниками.

– знає, що таке займенник, його роль у мовленні;

– правильно вимовляє і вживає особові займенники;

– конструює словосполучення з уживанням різних форм особових займенників;

– вживає у мовленні займенники *мій, моя, моє, твій, твоя, твоє; той, та, те, цей, ця, це* та їх форми;

– використовує займенники під час удосконалення (редагування) тексту;

– правильно вимовляє та вживає на письмі форми вказівного займенника *цей: цього, у цьому, цієї;*

– відрізняє займенники від прийменників і правильно вживає їх на письмі.

– знає що таке дієслово і які його граматичні ознаки;

– роль дієслова в реченні;

– групує дієслова за значенням (дієслова мовлення, руху, стану тощо);

– добирає дієслова синоніми й антоніми;

– розуміє багатозначність окремих дієслів, вжитих у словосполученнях, реченнях, текстах;

– розрізняє пряме і переносне значення дієслів;

– знає, що таке неозначена форма дієслова, де вона найчастіше вживається і яке значення передається з допомогою цієї форми;

– уміє скласти пораду чи інструкцію,

ми словосполученнями, однорідними членами речення – прикметниками.

Займенник (практично). Особові займенники, спостереження за їх змінюванням за питаннями.

Конструювання словосполучень з уживанням різних форм особових займенників.

Займенники, що вказують на приналежність предмета (*мій, моя, моє, твій, твоя, твоє*) чи на предмет (*той, та, те, цей, ця, це*). Їх змінювання за питаннями за зразком прикметників і вживання в мовленні.

Спостереження за вживанням займенників у текстах.

Вимова і написання форм вказівного займенника *цей: цього, у цьому, цієї*.

Написання займенників із прийменниками (активізація знань).

Активізація знань про дієслово (питання, значення, роль у реченні, зв'язок з іменниками). Розширення уявлень про семантичне значення дієслів (без уживання термінів): дієслова мовлення, мислення, руху, стану людини тощо.

Добір синонімів і антонімів до поданих дієслів, спостереження за багатозначністю окремих дієслів, вживанням дієслів у переносному значенні.

Неозначена форма дієслова. Спостереження за вживанням дієслів у неозначеній формі в приказках і прислів'ях, порадах, інструкціях. Складання поради, інструкцій

уживаючи неозначену форму дієслова;

– знає українські терміни на позначення часу;

– розрізняє часи дієслів за допомогою запитань;

– змінює час дієслів;

– уживає суфікс *-в-* у дієсловах чоловічого роду;

– знає форму дієслова *бути* у теп. часі (є) і вміє змінювати його в минулому часі;

– спостерігає за таблицею змінювання дієслів і робить висновки;

– змінює дієслова теперішнього і майбутнього часу за особами і числами;

– уживає дієслова теперішнього і майбутнього часу в різних особових формах під час побудови речень;

– уживає наказову форму дієслів в діалогах, під час побудови спонукальних речень;

– знає про відмінності у поділі дієслів на дієвідміни у польській та українській мовах;

– групує дієслова за дієвідмінами; правильно вживає закінчення дієслів I і II дієвідміни під час побудови речень;

– правильно вимовляє і пише дієслова на *-ися*, та *-ть*, *-ться*;

– переконструює речення, текст із заміною однієї особи на іншу;

з уживанням неозначеної форми дієслова.

Часи дієслів (теперішній, минулий, майбутній). Засвоєння українських термінів. Змінювання дієслів за часами. Суфікс *-в-* у дієсловах чоловічого роду минулого часу.

Дієслово *бути* і його форми.

Змінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу за особами й числами (спостереження за таблицею).

Вживання дієслів теперішнього і майбутнього часу в різних особових формах під час побудови словосполучень і речень.

Наказова форма дієслова (практично): *напиши*, *напишіть*. Уживання наказової форми дієслів у спонукальних реченнях.

Поділ дієслів на дієвідміни – I і II (засвоєння термінів). Правопис закінчень дієслів.

Засвоєння вимови і правопису дієслівних форм на *-ися* (2-га особа однини). Увага до написання частки *-ся* з дієсловами.

Вимова і правопис дієслівних форм на *-ть*, *-ться* (3-тя особа). Спостереження за значенням дієслів на *-ся* в тексті.

Переконструювання речення, тексту із заміною однієї особи на іншу. Добір особової форми дієслова залежно від змісту тексту.

<ul style="list-style-type: none"> – відрізняє прислівники від прикметників; – уживає в усному мовленні та правильно пише найбільш уживані прислівники; – будує речення з прислівниками, які вказують на місце, час, спосіб дії; – розрізняє кількісні й порядкові числівники; – узгоджує кількісні і порядкові числівники з іменниками в роді і числі; – уміє рахувати, уживаючи назви десятків; уживає кількісні і порядкові числівники в усному й писемному мовленні 	<p>Прислівник. Практичне ознайомлення з прислівниками, які вказують на місце, час, спосіб дії. Запитання: <i>де? коли? куди? звідки? як?</i> Правопис найуживаніших з них: <i>учора, вранці, вдень, увечері; справа, зліва, зверху, внизу, скрізь</i> тощо.</p> <p>Побудова речень з прислівниками.</p> <p>Числівник (практично). Кількісні й порядкові числівники. Запитання: <i>скільки? котрий?</i> Узгодження кількісних числівників у роді та числі з іменниками, порядкових – у роді. Засвоєння назв десятків кількісних числівників (<i>двадцять один, тридцять два</i> і под.).</p>
Змістова лінія «Досліджуємо світ дитячої книги та медіа»	
<ul style="list-style-type: none"> – усвідомлює сутність понять корінець, титульний аркуш, тематична, авторська виставка бібліотеки; – має уявлення про анотацію до книги; – прогнозує зміст книжки за титульним аркушем, анотацією, передмовою, відомостями про письменника; – бере участь у дискусії щодо змісту прочитаної книжки; – орієнтується в збірках творів, енциклопедіях; – складає усну анотацію до книги (з допомогою вчителя). 	<p>Практичне ознайомлення учнів з книгознавчими поняттями: корінець, титульний аркуш. Тематична, авторська виставка бібліотеки.</p> <p>Практичне ознайомлення з поняттям анотація.</p> <p>Прогнозування змісту книжки за титульним аркушем, анотацією, передмовою, відомостями про письменника.</p> <p>Участь у дискусії щодо змісту прочитаної книжки.</p> <p>Орієнтування в збірках творів, енциклопедіях.</p> <p>Складання усної анотації до книги (з допомогою вчителя).</p>
<ul style="list-style-type: none"> – усвідомлює роль медіа у житті людини; – знає про переваги та загрози, які притаманні медіа; – опрацьовує різні види медіа-продукції (візуальну, аудіальну, аудіовізуальну); 	<p>Роль медіа у житті людини. Переваги та загрози, які притаманні медіа.</p> <p>Опрацювання різних видів медіа-продукції: візуальної (тексти, картини, фотографії); аудіальної (радіо, аудіозаписи)</p>

<ul style="list-style-type: none"> – обирає ресурси для перегляду; – виокремлює необхідну інформацію з різних медіа джерел; – критично сприймає та уточнює інформацію, відображену у медіапродуктах; – доповнює таблицю, рисунок на основі опрацьованих медіапродуктів; – створює власний текст на основі опрацьованих медіапродуктів; – створення медіапродуктів (замітки до газети, повідомлення для розміщення на сайті тощо); має уявлення про професії «журналіст», «режисер», «звукорежисер», «оператор», діяльність блогера. 	<p>текстів, музика); аудіовізуальні (телебачення, художні, документальні, анімаційні фільми, інтернет-ресурси).</p> <p>Вибір ресурсів для перегляду.</p> <p>Виокремлює необхідної інформацію з різних медіаджерел.</p> <p>Формування вмінь критично сприймати та уточнювати інформацію, відображену у медіапродуктах.</p> <p>Доповнення таблиць, рисунків на основі опрацьованих медіапродуктів.</p> <p>Створення власного тексту на основі опрацьованих медіапродуктів.</p> <p>Створення медіапродуктів (замітки до газети, повідомлення для розміщення на сайті тощо).</p> <p>Професії «журналіст», «режисер», «звукорежисер», «оператор», «блогер».</p>
Змістова лінія «Досліджуємо рідний край»	
<ul style="list-style-type: none"> – назву держави і столиці України, українські державні та народні символи; – установлює соціальні контакти з дорослими й однолітками згідно норм мовленнєвого етикету; – вітає зі святом усно, листівкою, смс-повідомленням; – знає звичаї, пов’язані з народними та релігійними святами; – уміє розповідати про окремі народні звичаї та обереги; 	<p>Україна – наша держава. Київ – столиця України. Українські державні (Прапор, Герб, Гімн) та народні символи (рушник, віночок), рослинна символіка (верба, калина).</p> <p>Встановлення соціальних контактів з однолітками і дорослими, на вулиці, в транспорті, у магазині, у бібліотеці, у літньому таборі. Привітання з днем народження, святом згідно мовленнєвого етикету.</p> <p>Українські народні та релігійні свята та звичаї, пов’язані з ними.</p> <p>Українські народні звичаї зустрічати гостей, вітатися, запрошувати, прощатися,</p>

<p>– знає прислів'я і приказки, народні вислови, загадки і доречно використовує їх у мовленні; – знає імена видатних українців, відомих земляків.</p>	<p>дякувати. Пошанна форма звертання до дорослих і гостей. Прислів'я і приказки, народні вислови, загадки. Видатні українці.</p>
---	---

Автори програми:

Яновицька Н.І., провідний науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Шевчук Л.М., старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.